

AZ ARCKÉPHEZ.

Írta: D. Lengyel Laura

Igen tisztelt Főszerkesztő Uram!

Mikor kedves és felette megtisztelő sorait olvastam, hogy írjak valamit a B. H. jubileumi számába és arcképek kíséretében küldjem el igénytelen soraimat, sokáig elgondolkozva ültem legjobb barátom, az írógép előtt. Levele arra szólít, hogy emlékeimből mondjak el valamit. És emlékeim olyan furesán tolonganak körülöttem, az édesek is, a keserűek is. Ma már távlatot kapott mind-egyik. De nagyon esodálatos távlat ez: ami édes volt, azt ma is lelkem legdrágább kincséi között őrzöm, ami fájdalmas, arra immár nem tudok keserű szívvel gondolni. Istennem — nem süthet örökké a nap. Aztán, hogy, ahogyan is mondta egy ízben nekem Rákosi Jenő: „A rossz napok is elmúlnak éppen úgy, ahogy a jó napok elmúlnak.”

Örök diésőtségbe költözött mesteremnek a dologban nem volt igazsága: A rossz napok emléke elhalványodik, a jóké örökké él.

Legalább is én most csak jó napokra tudok visszagondolni.

Az elsőre, mely egy új világ kapuját nyitotta meg előttem, mikor is 19 éves koromban, (annyi voltam, mikor a *Dulcinéa* című tárcám megjelent a *Budapesti Hírlap* hasábjain), azt gondoltam, hogy minden utak be vannak immár rekesztve előttem és nincs miért, nincs hová tovább mennem? Csak tizenkilencéves korában tud olyan végérvényesen meghalni és olyan gyorsan feltámadni az ember. Aztán néhány nap múlva egy finom apróbetűs írású levél Bécsből. Dóczy Lajos üdvözölte benne a *Dulcinéa* című tárcá íróját. És én akkor azt hittem...

De hát hogy nem mindegy-e az, mit hisz egy fiatal teremtés, aki úgy gondolja, mert hogy szerelmes álmait megfojtódtak, most már mindennek vége és egyszerre hallja a parancsoló hangot és úgy érzi, kinyíltak előtte az élet kapui.

Ma már ezek a dolgok is távlatot nyertek és az embernek sokszor észébe jut: Talán jobb lett volna, ha az a tárcá a többi rákövetkező hiábavalósággal soha meg nem jelenik s az, aki most ezeket a sorokat kopogtatja, valami kis falusi iskola nyugalmazott tanítója lenne és vasárnaponként együtt kávézna a jegyzőnével, a patikárusnéval, a postamesterével és éjszakánként arról álmodoznék, hogy milyen kiváló, nagy írói lehetett volna belőle, ha az irigy pesti újságok, meg könyvkiadók el nem zárják a tért előle.

Sajnos, nem voltak irigyek. Ha írtam valamit, kiadták, ha darabbal próbálkoztam, színrekerült, meg nem érdemelt jóindulat, udvariasság fogadott mindenfelé és én lehajtott a fejem. Milyen kár, hogy nincs kit vádolnom, nincs kit kárhóztatnom sikertelenségemért. Ha valakinek szemrehányást tehetek, az csakis a saját tehetetlenségem.

De jó volna most, így, ezüstös hajjal viszapillantván harminc esztendő munkásságomra, elmondani: „mi minden lehetett volna belőlem, ha előre hagynak menni”. Csupa maliciózus ember vett körül — és hagytak.

Am az ember és a sorsa nem különálló dolog és mindig meg kell találniok egymást. Jó, ha egymáshoz tudnak simulni, de akkor is találkoznok kell, ha csak gyötrelmére vannak egymásnak.

Aztán meg mégis csak jó, hogy feloldódott akkor tizenkilencéves koromban az a halálos dermedtség, jó, hogy kinyíltak a be-rekesztett utak, mert mégis megismertem néhány olyan pillanatot, melyet soha sem élhetek át, ha ott maradok valahol, falusi tanítónak.

És ezekért a pillanatokért vállalni lehet a többit.

Szomorú, keserves, a gályarabsághoz hasonlító gyermekkoromnak egyetlen felemelő, vigasztaló, boldogító emléke — Jókai... Fanatikus elszántsággal menekültem az ő álmvilágába, mely minden realitásnál többet jelentett számomra.

Mindig arról álmodoztam, ha egyszer meg-egésíthetném a kezét.

Egyszer, pesti diák koromban, elmentem az Akadémiába, ahol felolvasott. Azzal a szilárd elhatározással mentem el, hogy mikor lefelé jön a lépcsőn, odarohanok hozzá és beteljesedék az én minden realitásnál jobban élő és égő ábrándom: megcsókolom a kezét.

Ott álltam hideglelősen, reszkette, míg lement mellettem a lépcsőn. Aztán...

Aztán gyáva voltam, mint mindig az élet döntő, nagy momentumaiban. Jókai elment mellettem és én még mozdulni sem mertem helyemről.

És multak az évek, az évtizedek.

Jókai szobrát leplezték le és vezéreiket kellett írni róla a *Budapesti Hírlap*ba.

Rákosi Jenő én reám bízta a dolgot.

Meg volt a munkámmal elégedve. Azt mondta. Pedig ritkán mondott ilyesmit.

Késő este jöttem haza és egyszerre szokatlan könnyű vidámság szállta meg a lel-

kemet. Mint aki egy régi, lelkének drága fogadalmának tett eleget. Rajtaptam magam, hogy csendesen dúdoljak magamban.

Ez a könnyű, sulytalan, szinte gyermeki vidámság nagyon is ritka vendég nálam. Megálltam és furesán esodálkozva néztem szembe magammal.

És egyszerre hangosan mondtam ott az utcán:

— Megesókoltam a kezét.

Igen, megtörtént, amire kis gyermekkorom óta vágytam. Megesókolhattam a kezét annak az embernek, aki valaha mindenkinél közelebb állt hozzám.

Hát ha egyézből nem, talán ezért érdemes volt elindulnom utamon.

Ha erre az estére gondolok, nem bánom meg, hogy elindultam.

És most, kérem, bocsásson meg, ha személyeskedtem. De hát a *Budapesti Hírlap*-ról, annak kulturtörténeti, irodalmi, políti-

Ifjúkorom, visszanezék rád!

Írta: Komáromi János

1911 november 1-én, mint másodéves joghallgató, maga elé citált Csajthay Ferenc felelős szerkesztő és így szólt hozzám:

— Nos, János gazda, november 15-ikétől kezdődően fölveszük a *Budapesti Hírlap* kötelékébe s havi száz korona fizetést kap. Különben mihez ért?

— Semmihez, szerkesztő úr, kérem szépen. Azt hiszem azonban, író leszek...

Hej, erre már az asztalra csapott le öklével a szerkesztő úr:

— Majd adok én magának író! Az író csak hasal, nekem pedig riporterekre van szükségem, akik tényeket írnak! Tizenöt nap múlva tehát jelentkezni fog... Most elmehet!

Tizenöt nappal erre az első jelentkezésre bekopogtattam a szerkesztőség titkári szobájába, Hollósné de Grobois Nandine asszonyhoz. Ugy volt, hogy ő mutat be majd Rákosi Jenőnek. Bizonyos áhitattal várokoltam, míg reámkerül a sor s természetesen meg nem csapant önértéssel. Emlékszem, hogy a munkatársak közül Milotay István, a lap fiatal publicistája nyitott be véletlenül elsőnek, odajött hozzám s barátságosan érdeklődött:

— Kolléga úr, mit fog csinálni a lapnál?

— Író leszek, — válaszoltam foghegyről.

— Kérem, kérem, — mondta csaknem mentegetőzve s utána a titkárszonnal kezdett beszélni valamiről.

Ifjúkorom ama tévelygő napjaiban meg voltam győződve ugyanis, hogy egy íróhoz bizonyos brüszk magatartás illik, mert csak így imponálhat az ember. Ilyen lelkiállapotban kerültem Rákosi Jenő elé is, aki fogalom volt abban az időben. Rekedtes hangján ő is aziránt érdeklődött nálam, mihez volna kedvem? A válasz rövid volt:

— Író vagyok!

— No, az nagyon szép, — jegyezte meg rejtett gúnyjal a főszerkesztő s kezét fogott velem.

(Közbevetve említem meg csak, hogy harmadfélesztendőnek kellett eltelnie, amire első tárcám nyomdafestéket érhetett meg a lapban.)

Ahogy kijöttem volna Rákositól, Balázs Ignácnak, a legidősebb munkatársnak kellett volna végigvezetnie a szerkesztőségben, hogy bemutasson a lap munkatársainak. Őrá várokoltam a titkári szobában annyi önértéssel, hogy az már több volt, mint sértő. No, nem sokáig maradtam önértetes!

A titkári szobába belépett ugyanis senki más, mint Kádár Lehel. Röpke pillantást vetett felém s fesztelenül szólt oda a titkárszónynak:

— Nandine néni, ki ez a slapaj?

— Legfiatalabb új munkatársunk, — adta meg a felvilágosítást mosolyogva Hollósné de Grobois Nandine.

Kádár Lehel most hozzáintézte a szót, zsebregdelt kézzel, de nem nézett felém. Mintha sajnált volna rámpazarolni egy pillantást is:

— Kicsoda maga, kezdő titán és hol van hazája?

Riadtan álltam föl. Nem volt már önértetem, ellenkezően: apró emberkévé estem össze. S mély tisztelettel jelentettem, hogy Zemplénbe való vagyok...

— Szóval kötéllal fogták ki az erdőből... S mi a végzettsége, pupuc?

Megmondtam, hogy másodéves hallgatója vagyok a budapesti egyetem jogi fakultásának. Kádár Lehel nyomban leintett:

— Ne lódtson nekem, vén hóhem! Ahogy én nézem ki a képiből, legfeljebb a preparatórium növendéke lehet... Aztán mit akar nálunk?

— Író szeretnék lenni, szerkesztő úr, — nyöszörgtem lázasan.

kai és nemzeti jelentőségéről mások, nálam hivatottabbak beszéljenek. Én csak annyit tudok, hogy három évtizeden keresztül ott-honon volt s ma, jubileumán, ha távolról is, azzal a meghatottsággal nézem, mellyel nézi az ember a házat, hol ifjusága legszebb s talán legértékesebb éveit telte el.

És hogy arckép nélkül indítom utnak ezt a pár sort, rossz néven ne vegye. Csak fiatal-kori arcképem van és valahogy furesán, groteszkül komikusnak hatna egy fiatal leány, aki erről a képről olyan mindent akaró reménységekkel, olyan magabizással, olyan várakozással néz előre, mintha nem is sejténé, hogy harminc esztendő alatt fáradt, fehérhajú öregasszony lesz belőle.

Két arckép feküdt előttem. Sokáig haboztam, melyiket küldjem: A fiatal, 19 éves leányt, ki olyan nagyratörő ambíciókkal, olyan szárnyaló tervekkel és reménységekkel lépett be évtizedek előtt a B. H. házába, vagy a fehérhajú öregasszonyt, aki pár esztendővel ezelőtt örökre búcsút vett a vállalattól, mely három évtizeden át otthona volt.

Mégis csak ezt az öreget, — a búcsúzkodót küldöm.

DOBÓ ALBERT

(ezelőtt Husznik János)

ékszerész Kolozsvárról

Budapest, IV., Váci-utca 15.

Telefon: Aut. 830-85.

terséget viszont Hetényi Imre kultiválta, aki abban az időben Árpád-korabeli s népies elbeszéléseket írt előszeretettel; akkor kezdett feltűnni Milotay István, aki többnyire magánosan szeretett lenni s talán ugyanabban a hónapban vált meg a lap kötelékétől Szakács Andor. Ott kezdte Kádár Lehel; kevéssel rá került föl Kanizsáról Nagy Samu; színházi kritikát Alexander Bernát és Nagy Samu írt s többször beköszöntött vezércikkeivel Ajtay József... S mennyien, de mennyien még! S valamennyi fő-, rendes- és külső-munkatárs fölött ott állt Rákosi Jenő és Csajthay Ferenc. A felelős szerkesztő úr különben nem egyszer kemény megintésben részesített bennünket, fiatalokat, amire éppen elég oka volt. Tudniillik Kiss Gyula barátunknak, a sportrovat szerkesztőjének meghitt társaságában, mindennap csak másnap délelőtt vetődünk haza — lefekvés céljából. Aggasztó kiharadásaink többízben is mély búra hangolták a felelős szerkesztő urat, ígérgette is, hogy legközelebbi alkalommal drákói rendszabályokkal fog élni, e rendszabályok alkalmazása azonban sohasem következett el.

A *Budapesti Hírlap*-tól vonultam be önkéntesnek a tiroli császárhadászokhoz s innét mentem el a nagy háborúba is, a legelső napon. Mint fantasztikumot említem meg, hogy a lap vezetősége ide is utánam küldte a havi fizetésemet. Az összeget hol a ravaruszkai rohamok alatt, hol a rudniki erdőben, hol a Krakó felé való lihegő menekülésünk folyamán készítette a táboriposta. A szerint, hogy mint alakult a hadihelyzet.

Nyolc teljes esztendőm mult el a *Budapesti Hírlap* kötelékében és most, amint visszanezék ifjúkorom ama feltámaszthatatlan napjaira, az emlékek oly rajai fognak közre, hogy alig tudok szabadulni tőlük... Akkor még jövő állt előttem, én úgy hittem legalább. Ma már, hogy rég belékerültem abba a jövőbe, inkább szeretek visszafelé nézni.

Continental írógépek

magyarországi vezérképviselősege:

THEIN LIPÓT és TÁRSA

Írógépek,

Számológépek,

Osszeadógépek,

Hönyvelési automaták

Budapest, V, József-tér 10

Alapítási év: 1907